



# ODASCHOOL

## VOOR BASISONDERWIJS

**Dyslexieprotocol 2019-2020**

Om kinderen binnen onze school op het gebied van lezen zo goed mogelijk te kunnen volgen, is het "Protocol leesproblemen en dyslexie" opgesteld.

**Protocol leesproblemen en dyslexie**

Een van de meest elementaire vaardigheden die alle kinderen opdoen in het basisonderwijs is het leren lezen en het leren spellen. Een goede lees- en spellingvaardigheid is een voorwaarde voor een optimale ontwikkeling van de mogelijkheden van elk kind. Het is daarom van belang dat kinderen als goede lezers en spellers en daarmee samenhangend goede begrijpend lezers na groep 8 de basisschool verlaten.

Om van kinderen goede lezers te kunnen maken moeten de volgende 5 componenten aandacht krijgen:

- vaardigheden op het gebied van het fonemisch bewustzijn; kinderen moeten de vaardigheid eigen maken om binnen gesproken woorden klanken te onderscheiden, daarover na te denken en ze te manipuleren (bv., een klank toevoegen, weglaten of vervangen);
- het belang van de letter-klank koppeling; kinderen moeten begrijpen dat er een relatie bestaat tussen letters en klanken;
- de vaardigheid van vlot lezen, waarbij nauwkeurigheid, snelheid en expressief lezen aan de orde zijn;
- de ontwikkeling van de woordenschat;
- het kunnen toepassen van begrijpend leesstrategieën om het leesbegrip en het plezier in lezen te versterken.

De kennis over de lees- en spellingontwikkeling bij kinderen is de laatste jaren enorm toegenomen. Duidelijk is in ieder geval dat een vroegtijdige signalering van lees- en/of spellingproblemen het beter mogelijk maakt om kinderen tijdig te helpen.

**Leesproblemen en dyslexie:**

Er zijn kinderen die problemen ondervinden in hun lees- en spellingontwikkeling. Om deze kinderen zo vroeg mogelijk te signaleren en vervolgens de juiste stappen te zetten hanteren we een protocol voor het signaleren, analyseren, diagnosticeren en remediëren van lees- en spellingproblemen. Als uitgangspunt hebben we de uitgave "Protocol Leesproblemen en Dyslexie" van het Expertisecentrum Nederlands genomen. We hebben de stappenplannen uit het protocol ingepast in ons zorgsysteem en daar is dit protocol het resultaat van. Het protocol is gericht op alle kinderen met lees- en spellingproblemen waaronder dyslectische kinderen.

Een ernstig lees- en/of spellingprobleem wordt dyslexie genoemd en in Nederland wordt officieel de volgende definitie van dyslexie gehanteerd:

*Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau (Stichting Dyslexie Nederland, 2008).*

**Uitgangspunten:**

- Het volgen van de ontwikkeling van alle kinderen op gebied van lezen en spellen.
- Door het volgen van de ontwikkeling (o.a. via toetsing en dossiervorming) zijn vervolgstappen tijdig en gericht te zetten.
- Door vroegtijdige signalering van lees- en/of spellingproblemen worden interventies ingezet om verdere stagnaties te voorkomen.
- Alle kinderen met een zo hoog mogelijk niveau van lezen en spellen door te laten stromen naar het voortgezet onderwijs. Het streven is om leesniveau AVI-plus te

- behalen voor het einde van groep 8.
- Voor kinderen die leesniveau AVI-plus niet behalen, de juiste begeleiding en hulpmiddelen vinden zodat ze hun ontwikkeling kunnen vervolgen.

### Procedure:

In de volgende tabellen staan de peilpunten met vervolgstappen en interventies per jaargroep uitgewerkt.

### Groep 1

In groep 1 wordt de beginsituatie vastgelegd d.m.v. gegevens uit het intakegesprek. Daarnaast worden er observatiegegevens verzameld m.b.t. de taalontwikkeling. Onderdelen hieruit zijn woordenschat, zinsbouw, namen van klasgenootjes, liedjes/ versjes en kleurenkennis.

**Tabel groep 2 Protocol leesproblemen en dyslexie bij risico leerlingen**

Peilpunt	Welk instrument	Voor wie	Streefdoel
<b>Beginsituatie</b> Start schooljaar	Beginsituatie groep 2 n.a.v. gegevens groep 1	Alle leerlingen	
<b>Hoofdmeting 1</b> Oktober/ November	Onderdelen: - visueel geheugen - visuele discriminatie - auditieve discriminatie	Alle leerlingen	Voldoende beheersing
<b>Interventies</b>	Oefening in de kleine kring	Zorgleerlingen	Voldoende beheersing
<b>Hoofdmeting 2</b> Januari/ Februari	Cito Taal voor Kleuters M2 Onderdelen: - auditief geheugen	Zorgleerlingen	Niveauwaarde >3.0 Voldoende beheersing
<b>Interventies</b> Na Cito-afname M3	Oefening in de kleine kring	Zorgleerlingen	Voldoende beheersing
<b>Hoofdmeting 3</b> Juni	Cito Taal voor Kleuters E2 Onderdelen - zingeving - taalontwikkeling - auditieve analyse en synthese	Zorgleerlingen	Niveauwaarde >3.0 Voldoende beheersing
<b>Overdracht naar groep 3</b>	Eindevaluatie en advies voor groep 3	Alle leerlingen	

**Tabel groep 3 Protocol leesproblemen en dyslexie**

<b>Peilpunt</b>	<b>Welk instrument</b>	<b>Voor wie</b>	<b>Streefdoel</b>
<b>Beginsituatie</b> Start schooljaar	Beginsituatie vastleggen m.b.v. overdracht en vanuit methode Lijn 3 na thema 1 en 2	Alle leerlingen	
<b>Hoofdmeting 1</b> Oktober/ November "herfstsignalering"	Grafemetoets Fonemendictee Woorden lezen Tekst lezen  <i>Doubleurs: DMT (kaart 1,2,3) en AVI*</i>	Alle leerlingen	Zie methode  Niveauwaarde >2.0
<b>Vervolg</b> na analyse van herfstsignalering	Toetsen 'screeningsinstrument beginnende geletterheid' - benoemsnelheid cijfers en letters - synthesesoets 3	Zorgleerlingen	Voldoende beheersing
<b>Hoofdmeting 2</b> Januari/ Februari "wintersignalering"	AVI DMT (kaart 1-2) Cito 2018 spelling Cito 2018 woordenschat  <i>Doubleurs: DMT (kaart 1,2,3) en AVI</i>	Alle leerlingen	M3 beheersing Niveauwaarde >2.0
<b>Vervolg</b> Na Cito-afname M3	Toetsen 'screeningsinstrument beginnende geletterheid' - benoemsnelheid cijfers en letters - synthesesoets 3	Zorgleerlingen	Voldoende beheersing
<b>Hoofdmeting 3</b> April "lentesignalering"	Toetsing volgens methode Lijn 3 AVI	Alle leerlingen  bij niet beheersen M3	Voldoende beheersing M3 beheersing
<b>Hoofdmeting 4</b> Juni "eindsignalering"	AVI DMT Cito 3.0 spelling Cito 3.0 begrijpend lezen	Alle leerlingen	E3 beheersing Niveauwaarde >2.0
<b>Overdracht naar groep 4</b>	Eindevaluatie individuele plannen technisch lezen en advies voor groep 4	Alle leerlingen	

\* DMT en AVI worden door de groepsleerkracht afgenomen.

**Tabel groep 4 Protocol leesproblemen en dyslexie**

<b>Peilpunt</b>	<b>Welk instrument</b>	<b>Voor wie</b>	<b>Streefdoel</b>
<b>Beginsituatie</b> Start schooljaar	Beginsituatie vastleggen m.b.v. overdracht en vanuit de plannen technisch lezen.	Alle leerlingen	
<b>Tussenmeting 1</b> Oktober/ November	DMT AVI	Zorgleerlingen	Niveauwaarde >2.0
<b>Hoofdmeting 1</b> Januari/ Februari	AVI DMT Cito 3.0 spelling Cito 3.0 begrijpend lezen	Alle leerlingen	Beheersing M4 Niveauwaarde >2.0
<b>Vervolg</b> Na Cito-afname	Analyse toetsresultaten	Toetsresultaten niveauwaarde <2.0	
<b>Hoofdmeting 2</b> Juni	AVI DMT Cito 3.0 spelling Cito 3.0 begrijpend lezen	Alle leerlingen	E4 beheersing Niveauwaarde >2.0
<b>Overdracht naar groep 5</b>	Eindevaluatie individuele plannen technisch lezen en advies voor groep 5	Alle leerlingen	

\* DMT en AVI worden door de groepsleerkracht afgenomen.

**Tabel groep 5 - 8 Protocol leesproblemen en dyslexie**

Peilpunt	Welk instrument	Voor wie	Streefdoel
<b>Beginsituatie</b> Start schooljaar	Beginsituatie vastleggen m.b.v. overdracht en vanuit de plannen technisch lezen.	Alle leerlingen	
<b>Tussenmeting 1</b> Oktober/ November	DMT AVI	Niveauwaarde <2.0 bij vorige meting	Niveauwaarde >2.0
<b>Hoofdmeting 1</b> Januari/ Februari	AVI DMT Cito 3.0 spelling Cito 3.0 begrijpend lezen	AVI alle leerlingen. DMT gr 5 alle leerlingen, gr 6-8 alleen bij niet beheersen groepsniveau en score lager dan 2.0	'Midden' beheersing Niveauwaarde >2.0
<b>Vervolg</b> Na Cito-afname	Analyse toetsresultaten	Toetsresultaten niveauwaarde <2.0	
<b>Hoofdmeting 2</b> Juni	AVI DMT Cito 3.0 spelling Cito 3.0 begrijpend lezen	AVI alle leerlingen, DMT gr 5 alle leerlingen, gr 6-8 alleen bij niet beheersen groepsniveau en score lager dan 2.0	'Eind' beheersing Niveauwaarde >2.0
<b>Overdracht naar groep 6 - 8</b>	Eindevaluatie individuele plannen technisch lezen en advies voor volgende groep	Alle leerlingen	

\* DMT en AVI worden door de groepsleerkracht afgenomen.

### De fasen van begeleiding:

#### 1 Het basisaanbod op groepsniveau

In de dagelijkse praktijk komen kinderen continue in aanraking met taal. Taal zit door ons gehele onderwijs verweven. Daarnaast werken de leerkrachten met verschillende taal- en leesmethoden om de lees-, spelling- en begrijpend leesontwikkeling van de kinderen te begeleiden en te stimuleren.

De volgende methoden worden op onze school gebruikt:

- Kleuterplein; methode voor de taalontwikkeling in de groepen 1 en 2
- Lijn 3; aanvankelijk technische leesmethode in groep 3
- Estafette; voortgezet technische leesmethode in de groepen 4 t/m 8
- Staal; taal- en spellingmethode in de groepen 4 t/m 8
- Lezen in Beeld; begrijpend leesmethode in de groepen 4 t/m 8

Naast de methode gebonden toetsen gebruiken we een aantal methode onafhankelijke toetsen om het lees-, spelling-, en begrijpend leesniveau van alle kinderen te volgen.

De volgende methode onafhankelijk toetsen worden bij alle kinderen afgenomen:

- Cito 3.0 Spelling; groepen 3 t/m 8
- Cito 3.0 Begrijpend lezen; groepen 3 t/m 8
- Cito 3.0 AVI
- Cito 3.0 DMT

Op basis van observaties tijdens de lessen, methode gebonden toetsen en methode onafhankelijke toetsen zijn er kinderen die onder de door ons gestelde criteria scoren. Deze kinderen toetsen we met de AVI en DMT en daarnaast eventueel het toetspakket 'Beginnende Geletterdheid'.

Na analyse van de toetsgegevens stelt de leerkracht het groepsplan op. De leerkrachten gebruiken de remediërende materialen uit de methoden en eventueel remediërende methoden uit de orthotheek om een gericht plan op te stellen, zodat een klein groepje kinderen met vergelijkbare problemen gezamenlijk de juiste hulp krijgen. De volgende remediërende methoden kunnen gebruikt worden:

- De Zuid-Vallei (technisch lezen)
- DMT-oefenmap PRAVOO
- Zinsgericht leren lezen
- Speciale Spelling Begeleiding
- De Zuid-Vallei (werkwoordspelling)

## **2 Extra begeleiding binnen de expertise van de eigen school**

De leerkracht geeft, na een periode van 3 maanden intensief begeleiden m.b.v. een hulpplan aan dat de ontwikkelingen van het kind onvoldoende vorderen. In de individuele leerlingbespreking wordt het probleem geanalyseerd. De vervolgstappen worden bepaald. Vervolgstappen kunnen zijn: observatie in de groep, inzet van specifieke methoden, deskundigheidsbevordering, ed.

Op basis van de verworven gegevens wordt door de leerkracht, eventueel met hulp van de intern begeleider, het hulpplan opgesteld.

Na de 1<sup>e</sup> periode van 3 maanden kan bij een score van <1.0 overgegaan worden naar de 2<sup>e</sup> fase van begeleiding. De leerling krijgt dan 1x per week intensieve begeleiding van de leesexpert van school met behulp van de materialen van Taal in Blokjes bij de huidige begeleiding in de groep.

## **3 Extra begeleiding met externe expertise**

Als een kind drie achtereenvolgende meetpunten een niveauwaarde <1.0 haalt bij Cito-DMT en intensief begeleid is, zijn er voldoende gegevens aanwezig om dyslexie-onderzoek aan te vragen. Het onderzoek is erop gericht om ernstige enkelvoudige dyslexie vast te stellen en een dyslexie-verklaring te krijgen voor het kind. Het onderzoek wordt gedaan door een externe instantie. In overleg met de ouders, leerkracht en interne begeleider wordt een onderzoek aangevraagd. Na het onderzoek wordt m.b.v. de handelingssuggesties uit het onderzoek een hulpplan opgesteld.

De school bouwt gedurende de begeleidingsperiode een dossier op (poortwachtersfunctie). In het dossier staan de toetsgegevens, interventies, hulpplannen ed. Dyslexie onderzoek bij het SWV3006 kan dan worden aangevraagd. Het dyslexieteam van het SWV beoordeelt of de leerling in aanmerking komt voor onderzoek. De aanvraag wordt bij een positieve beoordeling doorgestuurd naar de gemeente Meierijstad. Daarna kunnen de ouders contact opnemen met een behandelaar voor verder onderzoek.

## **Compenserende en dispenserende maatregelen bij diagnose dyslexie**

### **Algemene compenserende en dispenserende maatregelen bij het lezen zijn:**

- boeken die qua inhoud aansluiten bij de leeftijd en interesses van de leerling, maar die qua technisch niveau vereenvoudigd zijn.
- de leerling krijgt extra leestijd voor bijvoorbeeld zaakvakteksten en toetsen (methode en Cito)
- mondeling of audio afname van toetsen
- werken met vergrote versies van werkboeken en/of toetsen

- digitale toetsen (indien mogelijk)
- leestaken voor de zaakvakken worden verlicht: minder pagina's of teksten van een makkelijker technisch niveau
- gebruik van strategiekaarten bij het lezen
- voorlezen van teksten door een maatje of de leerkracht
- voorlezen van toetsen (methode of Cito), m.u.v. begrijpend lezen

**Algemene compenserende en dispenserende maatregelen bij het spellen zijn:**

- verlichting van de schrijftaak (minder pagina's)
- beperking van het aantal oefeningen
- extra tijd voor schrijftaken
- gebruik van hulpmiddelen zoals woordenboek en regelkaart
- Inzet van ICT hulpmiddelen (vanaf groep 6)
- waar mogelijk mondelinge overhoringen, bijvoorbeeld bij topografie
- extra hulp in de klas bij het schrijven van verhalen, verslagen en werkstukken